

Ystadstudent 1960

Kära Ystadsstudenter, kära jubilarer!

Jag heter alltså Ingemar Ihse och jag föddes på Ystads lasarett sommaren 1940 och har sedan dess varit fast i sjukvården. Barnmorskan som hjälpte mig att komma ut hette Alma Bråhammar. Vad hon inte visste då var att jag 26 år senare skulle gifta mig med hennes dotterdotter, och det fick hon för övrigt aldrig veta. Det var synd för jag hade gärna träffat henne fler gånger.

Jag växte upp i Hedeskoga, som jag minns som en aktiv och framåt by med både skola, kyrka, affär och bageri, ett livligt föreningsliv, byastämmor, kristidsnämnd, kyrkoråd och mycket annat. Därför blev jag både förundrad och besviken när jag gick in på Hedeskoga på Google på nätet. Där stod bara: liten ort utanför Ystad med en stor soptipp!

Vad hände då i Ystad 1960, det år vi 50-års jubilarer tog studenten? Jag satte mig i Ystads Allehandas arkiv och gick igenom det årets tidningar. Det verkade faktiskt som vårt år var ett mellanår. Det var inte så värst mycket som hände i stan. Här fanns då 13749 invånare och dom märkte förmodligen av den jordbävning som inträffade i Ystadstrakten den 22 maj och som mätte 4.7 på Richterskalan. Men det var ju ingenting mot den som samma dag bröt ut i Chile och som mätte 9.5, det dittills högsta uppmätta värdet. Fler än 2000 människor dog där. Svinlängorna i Alakoskis bok började byggas 1960, Östen Warnerbring spelade och sjöng på Saltan och Kenneth Branagh, Wallanderskådespelaren, föddes – fast det var ju inte i Ystad. Kanske var det så att vår studentexamen faktiskt var en jämförelsevis stor händelse, inte bara för oss, utan också i stan detta år?

Hur var det då i konungariket Sverige 1960? ATP-systemet infördes till glädje inte minst för många av oss här i aulan idag. Riket fick sina första kvinnliga präster om än med istadigt motstånd från biskop Giertz et consortes och Britt Wadner utmanade det svenska radiomonopolet från en båt i Öresund. Andra riksangelägeneter var att Ingemar Johansson förlorade VM-titeln till Floyd Patterson och att Anita Ekberg badade i Fontana di Trevi. 1960 var också året då Jussi Björling dog. Vi sjöng Milord med Edit Piaf, O sole mio med Elvis Presley, Calcutta liegt am Ganges med Vico Torriani, och Östen Warnerbring igen vann den svenska melodifestivalen med "Alla andra får varann". Och så sjöng vi Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini.

Det var OS i Rom detta år. Wilma Rudolph tog 3 guld och hyllades för sina vackra löpsteg, Gert Fredriksson, kanotisten, tog också guld och blev Sveriges då meste guldmedaljör och är det nog fortfarande, och Jane Cederqvist tog silver i simning och blev den första kvinnan som fick Svenska Dagbladets bragdmedalj. Jane blev senare filosofie doktor i historia, statssekreterare och generaldirektör. Jag har på senare år haft glädjen att samarbeta med henne om ledning, styrning och struktur i sjukvården. Där är det minsann inte lätt att vara chef, åtminstone inte på högre nivå. Det har liknats vid att vara kyrkovaktmästare: man har många under sig men ingen lyssnar!

När vi tog vår student 1960 skrev Ystads Allehanda "Helt folkhav tog emot rekordkullen studenter". Där var en bild av en avgångsklass på läroverkstrappan och en närbild på Britt Plato som med utsträckta armar enligt YA "tog hela världen i sin famn". I landet som helhet var det över 9000 studenter det året men "rekordkullen" i Ystad var bara 67 varav hela 28 faktiskt var flickor i detta som en gång kallades Högre Allmänna Läroverket för Gossar.

Jag tror att vi alla minns våra lärare med någon form av glädje. I dag hör vi om våld mot lärare, fönsterkrossning och skolbränder. Detta var för oss mer eller mindre okänt och otänkbart men det har absolut inget att göra med att jag och Gunilla Knutsson var ständiga ordningsmän under hela gymnasiet. Men visst utsattes en och annan lärare för trakasserier något som vi i dag inte skall vara särskilt stolta över. Det berättas att när en lärare en dag kom in i klassrummet hade någon gjort en elak karikatyr av honom på svarta tavlan. Läraren tittade hastigt och sannolikt slarvigt på teckningen och sa "Vem är ansvarig för det där missfostret", varefter en röst höjdes i klassen: "Det är magisterns föräldrar, så klart."

En skolbrand inträffade dock, som Ni nog redan vet, också på vår tid men den var inte anlagd av någon trotsig elev. Nej, det var ingen mindre än lektorn i historia Hilbert Andersson, som för övrigt promoverades till filosofie doktor just 1960, i Stockholm av alla platser. Han var en inbiten piprökare som en dag råkade stoppa ner den ännu glödande pipan i fickan på sin rock som han hängde vid sidan om lektor Esséns rock i kollegierummets kapprum. Glöden blev till eld och båda rockarna hann förstöras innan brandkåren kom, och förhållandet mellan de två lektorerna sägs ha varit tämligen kyligt ända tills de en dag gick ut och köpte nya rockar på nyblivne filosofie doktor Anderssons bekostnad. Till skillnad från dagens gryningspyroman tog han, Andersson, alltså fullt ansvar för vad han ställt till med.

Men det gick på den här tiden ibland hett till i kollegierummet utan att Anderssons pipa var inblandad. Anledningen hette Stellan Arvidsson. Han var den tongivande ideologen bakom den stora svenska skolreformen som ledde till enhets- och grundskolan. Arvidsson var hemmahörande på socialdemokraternas vänsterflygel, hade Karl Marx som idol och beundrade DDR, även efter regimens kollaps. Han väckte känslor och kunde kallas för allt från den "svenska grundskolans fader" till "den svenska skolans dödgrävare". Det är inte svårt att känna sympati för en del av de ideal och den målsättning som vägledde Arvidsson och andra tillskyndare av grundskolan. Men vi vet nu 50 år senare hur det gick. En skola skapades där det blev fullt att berätta hur eleverna klarade sina kunskapsmål.

Läraren skall ju vara bäst i klassen, skall kunna entusiasmera, engagera och förmedla kunskaper till eleverna och hjälpa dem att utveckla sina talanger. I en klass frågade läraren under en tysklektion vem man tyckte var bäst i tyska. Det är Lasse hördes från salen. Vem är näst bäst då? Det är magistern! Läraren i anekdoten kan inte ha varit HT Nilsson eller Solveig Larsson för dom var bäst. Ja, vi hade många kvalificerade och färgstarka lärare i vår klass på latinlinjen. Jag kan inte nämna alla men några av dem. Birger Blomqvist – knivskarp och kunnig var klassföreståndaren, HT Nilsson och Solveig Larsson hjälpte oss, som sagt, bli vänner med de tyska prepositionerna. Ingeborg Lindahl elegant och ofelbar trots sin hälta och Git Nauman med den åtsittande jumpern lärde oss tänka franskt. Kapten Rolf, som tidigare lärt oss teckna fyllde 70 i april 1960 med bild i YA, Gulli Gemzell som samma månad ledde sin sista musikuppvisning och Pekka Edfeldt, legendaren. Och över alltihopa myste vår magnifike rektor, Karl Erik Löfqvist.

Skoldagen började på vår tid fortfarande med morgonbön och avslutades någon gång per termin med soaré i gymnastiksalen. Det var oftast kristendoms lärarna som förrättade morgonbönen. Harry Hermerén var nog flitigast på podiet men jag minns också Ester Hultgren och hennes beundran för den sveiziske reformatorn Tsvingli och Henning Isberg som iklädd basker glatt överskred hastighetsbestämmelserna under sin mopedfärd från prästgården i Sövestad till talarstolen här i aulan. Rektor Löfqvist, en lysande talare, officierade själv mången morgonbön. Hans mångsidighet utnyttjades också när han tillsammans med Pekka ledde soaréerna både på och utanför dansgolvet. Vi som tog studenten för 50 år sedan hade förmånen att få gå i en bra skola med genomgående bra lärare och bra ledning. När vi avlagt vår mogenhetsexamen var vi väl förberedda för nästa steg som oftast var någon form av yrkesutbildning. Sju av oss 67 som gick ut 1960 är kvar i Ystad, en finns i London och en i New York medan resten är spridda över landet från Smygehamn i söder till Skellefteå i norr. Ystads bidrag till den högre utbildningen verkar öka. Enligt senaste numret av tidningen Lundagård har den på vår tid lilla Sydskånska nationen vuxit till att bli den tredje största vid Lunds universitet.

Även om 50 år är en lång tid så känner vi jubeljubilarer oss inte alls som sådana tanter och farbröder som jag minns 70-åringarna i Hedeskoga när jag växte upp. Det är roligt att se så många klasskamrater här idag och i så fin form och det är roligt att se att vår gamla skola också är pigg, vital och framgångsrik.

Men det är klart – allt är inte perfekt när man är 70. Det märkte jag när jag skulle komma ihåg allt det där som borde varit med i ett sån 't här jubileumstal. Som tur var fick jag stränga order om att hålla mig inom 15-minutersgränsen och det blir ju bara sådär 20 sekunder per år och då blir det inte plats för så många komihåg. Ett sätt att bättre minnas saker och ting är att, så att säga, hänga upp dem på något. Det var precis det som hände när två äldre gentlemän satt hemma hos den ene och pratade. Värden berättade att han gick en kurs för att lära sig minnas bättre. Det låter intressant, sa gästen. Vad heter kursen Du går? Hm, hm ja, det hänger på något sätt ihop med ögat. Ja, kan det vara något med hornhinnan? Neej men. Kan det ha med pupillen att göra? Neej. Kan det kanske vara något med regnbågshinnan, Iris? Ja det har det. Iris, Iris vad är det nu igen den där kursen heter?

En sak som jag faktiskt kommer ihåg är ett rim jag läste i en sådan där poesibok som vi skrev rim i till våra kamrater för länge, länge sedan och som jag avslutar med när jag nu går in på den 15 minuten.

När Du blir gammal och ful

Tänk då på skolan

Där Du hade kul